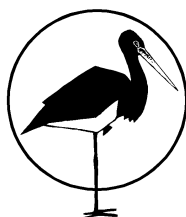

**Torfowiska wysokie typu bałtyckiego
w projektowanej sieci Natura 2000 w Polsce
RAPORT ROBOCZY
Świebodzin, grudzień 2003**

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin

Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 571090 1593 0000 0000 5901 5348
tel./fax 068 3828236, e-mail: lkp@lkp.org.pl, [http:// www.lkp.org.pl](http://www.lkp.org.pl)

**Geneza i cel
raportu**

Wstęp

W związku z trwającą dyskusją na temat przyszłego kształtu sieci Natura 2000 w Polsce, wydaje się celowe przeanalizowanie, czy i w jakim stopniu rozważany projekt sieci zaspokaja potrzeby ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych, wymienionych w Załączniku I i II do Dyrektywy Siedliskowej, a także typowych dla Polski kompleksów tych siedlisk przyrodniczych. Zgodnie z przyjętymi procedurami, kryterium oceny krajowych projektów sieci Natura 2000 przez Komisję Europejską będzie właśnie zaspokojenie potrzeb oceny poszczególnych rodzajów siedlisk przyrodniczych i gatunków w skali wyróżnionych w Europie regionów biogeograficznych.

Klub Przyrodników podjął opracowanie analizy polskiego projektu sieci Natura 2000 pod kątem zaspokojenia przez niego potrzeb ochrony wybranych gatunków i siedlisk przyrodniczych w Polsce. Niniejszy raport jest jednym z wyników tej analizy, dotyczącym torfowisk wysokich typu bałtyckiego - unikatowych kompleksów siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim.

**Czym są
wysokie
torfowiska
bałtyckie**

Torfowiska wysokie typu bałtyckiego

Torfowiska wysokie typu bałtyckiego, określane w literaturze geobotanicznej również jako „eigentliche Hochmoore”, „echte Hochmoore” (Osvald 1925), „atlantische Kuestennahe Hochmoore (Hueck 1943), „Baltic raised bogs” (Kulczyński 1949, „plateau raised bogs” (Eurola 1962), „true raised bogs” (Ellenberg 1988) stanowią odrębny, regionalny podrodzaj w obrębie szeroko rozumianych torfowisk wysokich. Są to klasyczne torfowiska ombrotroficzne, tj. zasilane wyłącznie przez wody opadowe, tym samym ściśle uzależnione od wilgotnego i stosunkowo chłodnego klimatu. Pod względem ekologicznym należą one do torfowisk skrajnie oligotroficznych i kwaśnych, co powoduje, że występująca na nich roślinność jest wybitnie odrębna od roślinności wszystkich innych ekosystemów. Równocześnie roślinność ta wykazuje pewne regionalne zróżnicowanie, wynikające z geobotanicznych różnic w obrębie obszaru, na jakim występują.

Podstawą wyodrębnienia torfowisk typu bałtyckiego jest charakterystyczna sylwetka złoża torfowego o kształcie mniej lub bardziej wypiętrzony kopuły z płaską wierzchołkową i nachylenymi zboczami. Od mineralnego otoczenia oddziela je w różnym stopniu podtopiony, minerotroficzny okrajek. Powierzchnia torfowisk wysokich, zwłaszcza w części wierzchołkowej, jest bezdrzewna. Charakteryzuje się ona swoistym mikroreliefem, który jest efektem współwystępowania dwóch różnych ekologicznie struktur: stale lub co najmniej okresowo podtopionych dolinek i wyniesionych ponad nie kęp. Każda z tych struktur ma specyficzne dla siebie fitocenozy. Zbocza kopuły porastają drzewa, głównie sosna, natomiast okrajek - roślinność przejściowotorfowiskowa.

Geneza i mechanizmy wzrostu

Geneza i rozwój torfowisk typu bałtyckiego wiązał się z 1/ procesem łądowienia zbiorników wodnych (terrestrialization), 2/ narastaniem torfu wysokiego na pokładzie torfu niskiego, który został wcześniej zakumulowany w wyniku paludyfikacji dolin i pradolin, 3/ paludyfikacją mineralnego podłoża na obszarach wysoczyznowych. Każda z tych linii rozwojowych cechuje się swoistą sekwencją warstw torfu przed powstaniem kopuły torfowiska. Zróżnicowanie torfu w obrębie kopuł jest mniejsze, a jego warstwy różnią się składem botanicznym, który odzwierciedla m.in. fitogeograficzne cechy poszczególnych części obszaru występowania torfowisk bałtyckich. Według najnowszej teorii o mechanizmie wzrostu torfowisk wysokich, sformułowanej przez Barbera w r 1981, rozwój torfowiska wysokiego kontrolowany jest przede wszystkim przez klimat, a kolejne fazy wzrostu torfowiska są wynikiem następujących po sobie wilgotnych i suchych faz klimatu. Teoria fazowego wzrostu torfowiska wysokiego (Phasic Theory of Bog growth) zastąpiła wcześniejsze poglądy wielu badaczy (m.in. Osvalda 1923, Kulczyńskiego 19390, według których mechanizmem decydującym o wzroście torfowisk bałtyckich była autogeniczna, cykliczna regeneracja kęp i dolinek. Teoria fazowego wzrostu torfowiska wysokiego znajduje potwierdzenie w szczegółowych pracach paleoekologicznych wykonanych w różnych częściach Europy. Przeprowadzone w tym zakresie badania na torfowiskach bałtyckich w Polsce (na Pomorzu) udowodniły, że mimo ich stosunkowo młodego wieku wykazują daleko idącą korelację okresów aktywnego z torfowiskami Irlandii, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Holandii, Danii i Skandynawii (Herbichowa 1998).

Występowanie na świecie

Główny obszar ich występowania obejmuje przymorskie regiony Europy Środkowej oraz wokółbałtycką strefę Skandynawii.

Występowanie w Polsce

W Polsce torfowiska typu bałtyckiego koncentrują się w północnej części kraju, w pasie przymorskim i ze względów klimatycznych osiągają tu południową granicę swego zasięgu. Są one jednym z ważnych kryteriów wyznaczania geobotanicznych granic między przymorską i pojezierną strefą Pomorza. Są to z reguły duże (co najmniej 100 ha) złoża i ogólna liczba takich obiektów wynosi ponad 70. Ich kopuły w porównaniu do torfowisk Europy zachodniej wyróżniają się niemal jednorodnym, grubym pokładem torfu sfagnowego, który został wytworzony przez fitocenozy z dominacją borealnego gatunku *Sphagnum fuscum*. Równocześnie jednak podkreślana jest fitogeograficzna rozbieżność między głównym subfossilnym zbiorowiskiem torfotwórczym (peatforming) z udziałem tego gatunku, a współczesnymi fitocenoząmi, w których obok gatunków borealnych (w tym *Ledum palustre* i *Rubus chamaemorus*) stosunkowo często występują gatunki o atlantyckim typie zasięgu geograficznego, głównie *Erica tetralix*. Cechy te powodują, że torfowiska bałtyckie w Polsce mają pod względem geobotanicznym wyraźnie pośredni charakter między torfowiskami położonymi na zachód i wschód.

Torfowiska wysokie typu bałtyckiego w Polsce znajdują się w zastoju fazy swojego wzrostu, co jest związane prawdopodobnie z obecnymi warunkami klimatycznymi. Fakt ten sprawia, że są one wyjątkowo wrażliwe na antropogeniczne przekształcenia i łatwo mogą ulec zniszczeniu.

Stan i zagrożenia bałtyckich torfowisk wysokich w Polsce

Stan bałtyckich torfowisk wysokich w Polsce

Spośród blisko 80 dużych torfowisk kopułowych w Polsce żadne nie jest w stanie w pełni naturalnym. Niektóre torfowiska zostały wzięte pod eksploatację i dziś funkcjonują na nich kopalnie torfu. Prowadzi to do ich bezpowrotnego zniszczenia. Niektóre torfowiska zostały też odwodnione tak skutecznie, że dziś na ich powierzchni istnieje roślinność łąkowa, a tylko złoża torfu jest świadectwem dawnej historii i walorów tych obiektów.

Prawie wszystkie torfowiska od końca 18. wieku były planowo odwadniane w celu ułatwienia eksploatacji torfu oraz zalesienia. W efekcie nastąpiła drastyczna redukcja torfotwórczej, bezdrzewnej roślinności mszarnej z wybitnym udziałem gatunków z rodzaju *Sphagnum* na rzecz fitocenoz z dominacją *Eriophorum vaginatum* lub *Calluna vulgaris* o znacznie słabszych możliwościach akumulacji torfu lub też fitocenoz leśnych typu boru bagiennego, które nie wytwarzają torfu. Według danych z północno-zachodniej części Polski powierzchnia otwartych torfowisk wysokich zmalała do około 9% stanu sprzed 200 lat. Kolejnym etapem przemian wtórnych zbiorowisk leśnych jest ich degeneracja i opanowywanie przez gatunki nietorfowiskowe np. *Molinia caerulea* i *Deschampsia flexuosa*. Tempo, zakres i kierunki tych przemian są uzależnione od indywidualnych cech poszczególnych torfowisk. Wyniki badań w tym zakresie wskazują jednak, że nawet na torfowiskach odwadnianych od około 200 lat, w przypadku zaniechania konserwacji rowów odwadniających i braku innych form antropopresji utrzymują się jeszcze pozostałości otwartych mszarów z udziałem typowych gatunków wysokotorfowiskowych. Rokuje to możliwości ich zachowania, a prawdopodobnie nawet regeneracji pod warunkiem podjęcia zabiegów polepszających stan uwilgocenia siedlisk. Z drugiej strony na torfowiskach tych drzewa posadzone po pierwszych pracach odwodnieniowych osiągają obecnie wiek zbliżony do 200 lat. Wskutek tego, a także w wyniku niedostosowania systemu korzeniowego do aktualnej powierzchni torfowiska, masowo obumierają. Zjawisko to przynajmniej okresowo polepsza bilans wodny torfowisk i może być pomocne przy planowych działaniach ochrony ekosystemów.

Z kolei na torfowiskach, które były w przeszłości eksploatowane metodą ręcznego wydobywania torfu lub też na niewielką skalę używano maszyn, w potorfciach bardzo często następuje regeneracja fitocenoz mszarnych, która jednak kończy się po wyczerpaniu się wody stagnującej w wyrobiskach. W obiektach, na których prowadzono przemysłowe wydobywanie torfu, samorzutna regeneracja roślinności torfowiskowej, o ile w ogóle ma miejsce, jest bardzo powolna.

Według poczynionego przez nas oszacowania, opartego o wiedzę ekspertów o poszczególnych obiektach, ok. 44 torfowiska wysokiego typu bałtyckiego zachowały jednak w całości lub w części unikatowe walory przyrodnicze.

**Torfowiska,
które
zachowały
walory
przyrodnicze**

Są to obiekty: Świdne Bagno, Wilcze Uroczysko - Krępa, Roby, Stramniczka, Warnie - Wierzchomińskie Bagno, Łazy, Słowińskie Błoto, Janiewickie Bagno, Zaleskie Bagno, Ciemińskie Bagna, Pobłocie, Górka, Czarne Bagno-Karolinki, Wierzchucińskie Błota, Bielawskie Błota, Biedkowo, Józefowo, Klęcko, Bagno Ciemino, Kusowskie Bagno, Wielkie Błoto - Wierzchowo, Brzezińskie Bagno, Trzebielino-Cetyń, Siedem Jezior-Chońnica, Kurze Grzędy, Staniszewskie Błoto, Jezioro Karaś, Budwity, Głębock (Bieńkowo), Kiwajny (Jezioro Martwe), Nowa Wieś, Gierkiny, Gązwa, Jezioro Siedmiu Wysp (Zielony Ostrów), Niedzwica, Mechacz Wielki, Marycha, Bobrowe Bagno, Bagno Krasna Gruda (Żegary), Jonkowo-Warkały, Galiwca, Czerwone Bagno, Skiebtłowo, Imszar

Lista ta w przyszłości może być jeszcze nieco uzupełniona.

**Prawna
ochrona
torfowisk
bałtyckich**

Zaledwie 9 torfowisk bałtyckich w całości chronionych jest w zatwierdzonych rezerwatach. Są to torfowiska:

- Janiewickie Bagno
- Pobłocie
- Bielawskie Błota
- Bagno Ciemino
- Siedem Jezior-Chośnica
- Kurze Grzędy
- Staniszewskie Błoto
- Kiwajny (Jezioro Martwe)
- Mechacz Wielki

Dalsze dwa chronione są w granicach parków narodowych (Czerwone Bagno - Biebrzański PN, Bórbagno Kluki - Słowiński PN). Kolejne 9 złóż jest w części objęte jest ochroną rezerwatową. Są to:

- Wilcze Uroczysko - Krępa
- Warnie - Wierzchomińskie Bagno
- Górka
- Józefowo
- Budwity
- Gązwa
- Galiwca
- Imszar
- Ciemińskie Bagna

Niektóre obiekty są także chronione innymi formami ochrony przyrody - jako zespoły przyrodniczo-krajobrazowe lub użytki ekologiczne.

**Potrzeby
prawnej
ochrony**

Podane wyżej liczby nie wyczerpują potrzeb obejmowania torfowisk bałtyckich ochroną rezerwatową. Biorąc pod uwagę stan zachowania i walory polskich torfowisk bałtyckich, do ochrony rezerwatowej kwalifikuje się ok. 35 obiektów (łącznie z dziś chronionymi), co oznacza że liczba rezerwatów chroniących ten typ torfowisk powinna ulec podwojeniu. Projekty niektórych z tych rezerwatów istnieją już od kilkadziesiąt lat; inne wymagają dopiero opracowania.

Dwa obiekty są i będą w granicach parków narodowych. Pozostałe 7 obiektów może być chronionych w innych formach, np. jako zespoły przyrodniczo-krajobrazowe lub użytki ekologiczne.

**Zagrożenie
zniszczeniem
pozostałych
torfowisk**

Konserwatorska ochrona rezerwatowa, a przynajmniej ochrona zbliżona do rezerwatowej, jest bowiem w przypadku wysokich torfowisk bałtyckich jedyną skuteczną metodą ich zachowania. Ochrony torfowisk nie można pogodzić z prowadzeniem na nich gospodarki - ani z eksploatacją torfu, ani z ekonomiczną gospodarką leśną. Istnieje silna presja na eksploatację złóż torfu wysokiego; w tym rozbudowę istniejących kopalni, lub wręcz budowę nowych kopalni na dotychczas nie eksploatowanych, czasem bardzo cennych przyrodniczo torfowiskach.

**Błędy i
problemy
ochrony
rezerwatowej**

Nawet jednak tworzenie rezerwatów tylko pozornie zabezpiecza dalsze istnienie specyficznej przyrody omawianych torfowisk, gdyż na torfowiskach prawnie objętych ochroną popełniono prawie w każdym przypadku błędy metodyczne w sposobie prowadzenia ochrony. Polegały one głównie na:

- stosowaniu ochrony biernej, zamiast potrzebnej w większości obiektów ochrony czynnej;
- braku planów ochrony adekwatnych do rzeczywistego stanu i celu istnienia poszczególnych rezerwatów;
- nie wykonywaniu potrzebnych zabiegów ochrony czynnej z braku środków finansowych;
- nie respektowaniu przez służby melioracyjne faktu ochrony torfowiska i prowadzeniu przez nie nowych rowów odwadniających lub konserwacji wcześniej istniejących;
- obejmowaniu formalną ochroną tylko części (czasem bardzo małej) złoża torfowego;
- braku otuliny wokół rezerwatu, która pozwalałaby na bezkonfliktową korektę stosunków wodnych;
- braku monitoringu przedmiotów ochrony.

Widocznym efektem tych nieprawidłowości jest fakt, że w wielu formalnie chronionych obiektach doszło do zaniku obiektów ochrony lub dalszych niekorzystnych przemian w przyrodzie torfowisk.

Torfowiska bałtyckie a Natura 2000

**Torfowiska
bałtyckie jako
kompleksy
siedlisk
przyrodniczych**

W stanie naturalnym typowego bałtyckiego torfowiska wysokiego, jego wierzchowina odpowiada klasycznie wykształconemu siedlisku przyrodniczemu 7110 ('naturalne torfowisko wysokie'). Porośnięte drzewami zbocza kopuły reprezentują zwykle siedlisko przyrodnicze 91D0 ('bory i lasy bagiennie').

Oznacza to, że w stanie naturalnym bałtyckie torfowisko wysokie jest zwykle kompleksem **priorytetowych** siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim.

Nawet jednak w stanie zniekształconym torfowiska bałtyckie gromadzą siedliskaprzyrodnicze o europejskim znaczeniu. Odwodnione i przesuszone torfowiska są porośnięte borami i brzezinami bagiennymi (siedlisko priorytetowe 91D0). Zniekształcone bezleśne torfowiska są klasyfikowane jako siedlisko przyrodnicze 7120. Nawet na torfowiskach dawniej eksploatowanych, w poeksploatacyjnych potorfach wykształcają się siedliska 7140 i 7150.

Oznacza to, że praktycznie każde bałtyckie torfowisko wysokie, które nie zostało totalnie zniszczone lub przekształcone, stanowi potencjalny obiekt sieci Natura 2000.

**Torfowiska
bałtyckie
potrzebują
Natury 2000**

Aby skutecznie ochronić zasoby wysokich torfowisk bałtyckich w Polsce, potrzebne są:

- sprawne i silne mechanizmy odpierania presji na eksploatację nowych torfowisk
- źródło sfinansowania potrzebnych zadań ochrony czynnej; przede wszystkim blokowania antropogenicznych odpływów z torfowisk
- monitoring skuteczności ochrony.

Natura 2000 dostarcza wszystkich potrzebnych mechanizmów. W szczególności, ze względu na priorytetowy charakter siedlisk przyrodniczych 7110 i 91D0, stwarza ona możliwość sfinansowania potrzebnych zadań ochronnych ze środków Unii Europejskiej.

Już w 2003 r. Klub Przyrodników złożył do funduszu Life-Nature aplikację dotyczącą ochrony 23 torfowisk bałtyckich w północnej Polsce (województwa pomorskie i zachodniopomorskie). Jednak w przyszłości warunkiem uzyskania środków Unii na ochronę torfowisk bałtyckich będzie ich włączenie do sieci Natura 2000.

Metodyka analizy

**Jak
analizowano?**

Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto jako listę torfowisk wysokich typu bałtyckiego zestawienie Ilnickiego (2002). Na podstawie terenowej wizji lokanej bądź wiedzy ekspertów, wybrano z niej te torfowiska, które przynajmniej częściowo zachowały swoje walory przyrodnicze. Oceniamy, że są to 44 obiekty, wymienione już wyżej.

Zokalizowano je na mapach i zbadano ich relację do proponowanych granic obszarów sieci Natura 2000. Wykorzystano oprogramowanie GIS (MapInfo) oraz warstwę wektorową granic proponowanych obszarów sieci.

Wysokie torfowiska typu bałtyckiego w polskim projekcie sieci Natura 2000

**Torfowiska
bałtyckie w
projekcie IOP &
NFOS**

Projekt sieci Natura 2000 w Polsce opracowała w czerwcu 2003 r. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska i Instytut Ochrony Przyrody.

Spośród analizowanych 44 torfowisk, 17 znalazło się w proponowanych obszarach sieci Natura 2000. W proponowanym obszarze PLH320016 Jeziora Szczecineckie są aż trzy torfowiska (Kusowskie Bagno, Brzezińskie Bagno, Wielkie Błoto k. Wierzchowa, w pozostałych obszarach (PLH200001 Dolina Biebrzy, PLH220001 Bagna Izbickie, PLH220014 Jeziora Chośnickie, PLH220017 Kurze Grzędy, PLH220027 Przymorskie Błota, PLH220030 Staniszewskie Błoto, PLH280008 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH280010 Puszcza Romincka, PLH320015 Janiewickie Bagno, PLH320030 Słowińskie Błoto, PLH320032 Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski, PLH320034 Warnie Bagno, PLH320035 Wolin i Uznam, PLH320033 Uroczyska w Lasach Stepnickich') - po jednym.

Niektóre proponowane obszary sieci Natura 2000 zostały zaproponowane specjalnie dla ochrony torfowisk bałtyckich i ich granice odpowiadają właśnie granicom obiektu torfowiskowego. Dotyczy to obszarów: PLH220001 Bagna Izbickie, PLH220014 Jeziora Chośnickie, PLH220017 Kurze Grzędy, PLH220027 Przymorskie Błota, PLH220030 Staniszewskie Błoto, PLH320015 Janiewickie Bagno, PLH320030 Słowińskie Błoto, PLH320034 Warnie Bagno

Jednak 27 torfowisk bałtyckich, tj. 61% ich liczby pozostało poza projektem sieci!

Stopień uwzględnienia torfowisk bałtyckich w projektowanej sieci Natura 2000 jest nierównomierny w poszczególnych województwach.

**Pomorskie i
zachodniopom
orskie - dobra
reprezentacja**

W województwie pomorskim i zachodniopomorskim 14 z 24, czyli większość obiektów została ujęta w projekcie sieci. Na pewno zostały zaproponowane do sieci te torfowiska, które są w najlepszym stanie, nie ujęte pozostały z reguły te, których walory są nieco niższe. Można więc uznać, że w tych województwach reprezentacja torfowisk bałtyckich do sieci Natura 2000 została wybrana poprawnie

**Warmińsko-
Mazurskie i
Podlaskie - zła
reprezentacja**

W województwie warmińsko-mazurskim i podlaskim większość wysokich torfowisk bałtyckich, niezależnie od walorów i stanu zachowania poszczególnych obiektów, pozostała poza siecią! Z 20 znajdujących się na tym obszarze torfowisk bałtyckich, tylko 3 zostały zaproponowane do sieci, i to raczej przypadkowo - z tytułu tego, że znajdowały się na terenie proponowanych do Natury 2000 dużych kompleksów leśnych, bądź Biebrzańskiego Parku Narodowego.

**Torfowiska
bałtyckie w
dodatkowych
propozycjach
NGO**

28 kwietnia 2003 Klub Przyrodników złożył na ręce wojewody zachodniopomorskiego wniosek o korektę granic proponowanego do sieci Natura 2000 obszaru "Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski", polegającą na uzupełnieniu tego obszaru o torfowisko Stramniczka, leżące w bezpośrednim sąsiedztwie projektowanych granic obszaru.

Równocześnie wnioskowano też o skorygowanie granic obszaru "Warnie Bagno", tak by objął całe torfowisko.

W sierpniu 2003 r., Klub Przyrodników złożył propozycję włączenia do sieci Natura 2000 kilkunastu dodatkowych obszarów, w tym 4 obszarów zawierających wysokie torfowiska bałtyckie. Do ujęcia w sieci zaproponowano obszary:

- Bagno i Jezioro Ciemino
- Jezioro Bukowo (z torfowiskiem Łazy)
- Karsibórz Świdwiński (=torfowisko Klęcko)
- Torfowisko Trzebielino.

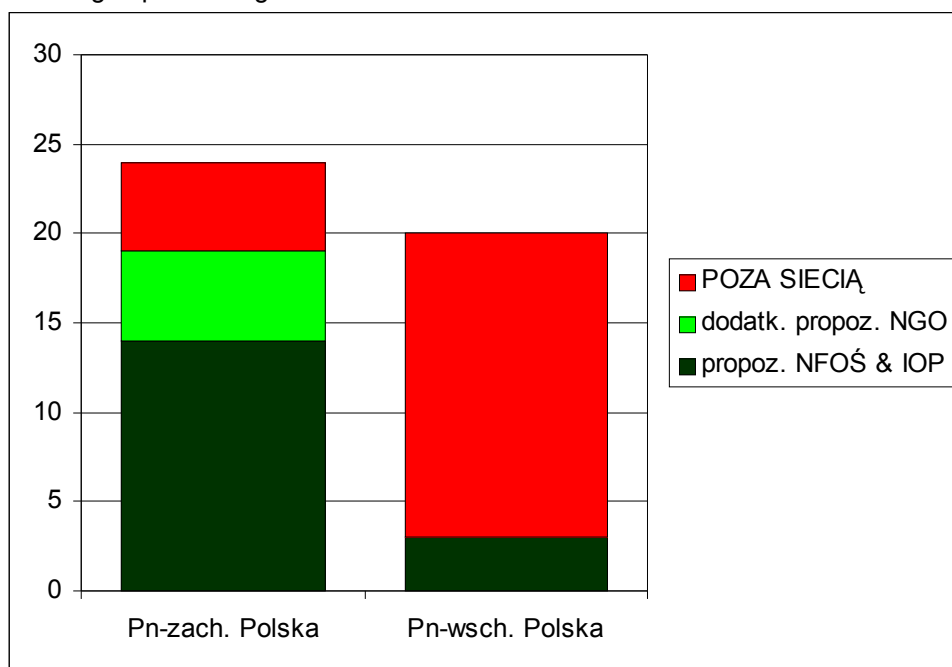
Wszystkie powyższe propozycje są zlokalizowane w województwach zachodniopomorskim lub pomorskim. Jak powiedziano już wyżej, propozycje te mają więc raczej charakter uzupełniający. Najlepsze i najcenniejsze torfowiska w tym obszarze znalazły się bowiem już w projekcie NFOŚ & IOP.

Mimo to, propozycje dodatkowych obszarów dla ochrony torfowisk bałtyckich powinny zostać uwzględnione. Są to bowiem propozycje o niskim stopniu konfliktowości. Np. Karsibórz Świdwiński oraz Bagno Ciemino były proponowane do sieci już wcześniej przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Szczecinku (gospodarz terenu), nie zostały ujęte w pierwszym projekcie głównie ze względu na brak dostatecznego rozpoznania.

Można mieć nadzieję, że Natura 2000 umożliwi pozyskanie środków na skuteczną czynną ochronę także tych, nieco zniekształconych obiektów.

Propozycja ta podnosi liczbę torfowisk reprezentowanych w projektowanej sieci do 22. Jednak aż 19 obiektów z tej liczby znajduje się w północno-zachodniej Polsce, to jest w województwach: zachodniopomorskim lub pomorskim.

Nadal pozostaje jednak rażąca dysproporcja między ujęciem w sieci torfowisk Polski północno-zachodniej i Polski północno-wschodniej, tj. województw warmińsko-mazurskiego i podlaskiego:

*Propozycje
korekt i
uzupełnień*

Proponowane korekty i uzupełnienia reprezentacji torfowisk bałtyckich w sieci Natura 2000

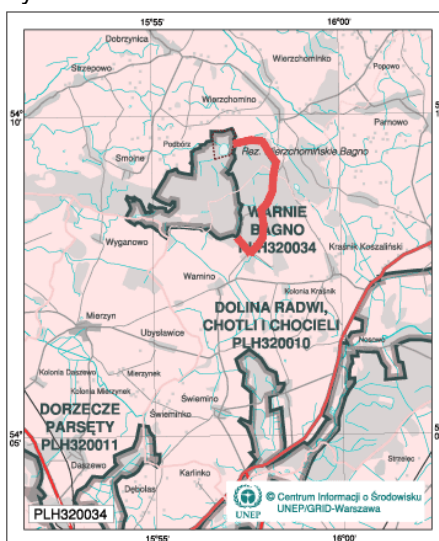
... w woj.
zachodniopom.
orskim

W województwie zachodniopomorskim wciąż czeka na realizację postulat włączenia torfowiska Stramniczka do projektowanego obszaru PLH320032 Trzebiatowsko-KołoBrzeski Pas Nadmorski. Wymaga to stosunkowo niewielkiej modyfikacji granic tego obszaru.

(proponowana korekta oznaczona czerwoną linią)

Celowa jest także korekta granic obszaru PLH320034 Warnie Bagno, przez dołączenie kompleksu borów bagiennych od wsch.

Dodanie do sieci proponowanych dodatkowo obszarów "Jezioro Bukowo", "Karsibórz Świdwiński" i "Bagno Ciemino" umożliwiłoby w przyszłości pozyskiwanie środków na ochronę trzech kolejnych bałtyckich torfowisk wysokich.

... w woj.
pomorskim

W województwie pomorskim warto rozważyć ochronę w sieci Natura 2000 torfowiska Trzebielino. Warto rozważyć także, czy nie należałoby zaproponować włączenia do Natury 2000 unikatowego skupienia torfowisk bałtyckich w dolinie Dolnej Łeby. Są one dość silnie zniszczone, jednak unikatem jest sam fakt skoncentrowania sześciu torfowisk bałtyckich na stosunkowo niewielkim obszarze. Trzy z nich są rezerwatami przyrody, a czwarte (Czarne Bagno) ma być wkrótce uznane za rezerwat. Może należałoby też rozważyć jeszcze włączenie do sieci obiektu Wierzchucińskie Bagno.

Specyficzne problemy są związane z ochroną torfowiska Bielawskie Błoto, dużego i unikatowego przyrodniczo, chronionego w całości jako rezerwat przyrody, ale jednak dość silnie zniszczonego. Ze względu na stopień przekształcenia, nie zostało ono zaproponowane jako SOO w tym etapie. Jednak ze względu na znaczenie dla ptaków, zostało zaproponowane jako OSO.

Wydaje się, że w przypadku tego torfowiska powinno ono na razie zostać włączone do sieci Natura 2000 jako ostoja ptasia, i to mimo tego, że jest tylko "ostoją o randze krajowej". Włączenie do sieci stworzy bowiem nadzieję na pozyskanie środków na jego renaturalizację - ze względu na wielkość i złożoność obiektu, jest to stosunkowo kosztowne. Należałoby jednak przyjąć założenie, że po wykonaniu prac renaturalizacyjnych torfowisko to powinno się znaleźć w sieci Natura 2000 także jako ostoja siedliskowa.

... w woj.
warmińsko-
mazurskim

W województwie warmińsko-mazurskim reprezentacja wysokich torfowisk bałtyckich w sieci Natura 2000 wymaga zasadniczej rewizji. Wydaje się, że koniecznie powinny zostać zgłoszone do sieci torfowiska: Gązwa oraz Budwity (rezerwat!); warto rozważyć także obiekty: Jonkowo-Warkały, Niedzwica i Nowa Wieś.

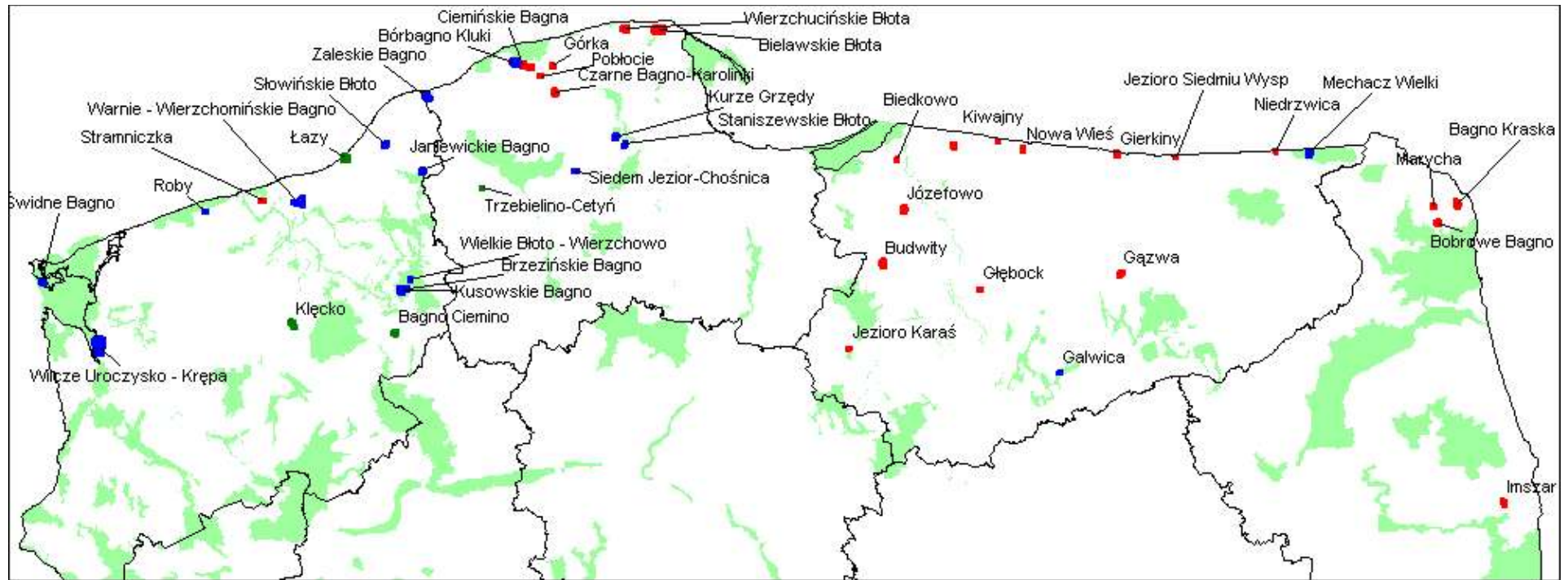
... w woj.
podlaskim

W województwie podlaskim reprezentacja wysokich torfowisk bałtyckich w sieci Natura 2000 wymaga zasadniczej rewizji. Wydaje się, że koniecznie powinny zostać zgłoszone do sieci torfowiska: Imszar (Gorbacz; rezerwat!). Warto rozważyć także obiekty: Marycha, Bobrowe Bagno, Bagno Krasna Gruda, Skiełtowo.

Wnioski

1. Torfowiska wysokie typu bałtyckiego są unikatowym typem torfowisk, występujących tylko w północnej Polsce; z punktu widzenia Natury 2000 są one zwykle kompleksami siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim, w tym często siedlisk priorytetowych.
2. Natura 2000 może być bardzo przydatna w praktycznej ochronie torfowisk bałtyckich, przeciwdziałając największym ich zagrożeniom - z jednej strony zabezpieczy je przed zakusami na eksploatację torfu, z drugiej - umożliwi pozyskanie środków na konieczne zabiegi czynnej ochrony.
3. Wobec powyższego, a także wobec faktu, że zaledwie 44 torfowiska bałtyckie pozostały w Polsce w miarę nie zniszczone, każde z nich powinno być rozważone jako potencjalny obiekt sieci Natura 2000.
4. Dla zapewnienia rozsądnej reprezentacji torfowisk bałtyckich w sieci Natura 2000, w województwach: zachodniopomorskim i pomorskim potrzebne są tylko drobne korekty projektu sieci.
5. W województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim reprezentacja wysokich torfowisk bałtyckich w sieci Natura 2000 wymaga zasadniczej rewizji

Opracowanie: Paweł Pawlaczyk
z wykorzyst. materiałów Marii Herbichowej i Jacka Herbicha
Fot. okł.: Paweł Pawlaczyk. Torfowisko Kusowskie Bagno k.
Szczecinka.
Poznań, grudzień 2003

Rozmieszczenie najcenniejszych torfowisk wysokich typu bałtyckiego na tle projektowanych obszarów sieci Natura 2000. Niebieskie - torfowiska ujęte w projekcie sieci NFOŚ & IOP, zielone - torfowiska ujęte w dodatkowej propozycji Klubu Przyrodników, czerwone - dotychczas nie ujęte w projekcie sieci.